

آیا سه بار « الله اكبر » گفتن بعد از سلام نماز ، شیوه نماز خلفاء بوده است ؟

سوال کننده : امینی

توضیح سؤال :

آیا این مسأله که ما در نماز بعد از اتمام آن سرمان را به سمت راست ، سپس چپ می چرخانیم و «الله اکبر» میگوئیم ، در نماز ائمه علیهم السلام هم وجود داشته و یا آن طور که عده ای ادعا می کنند این مدل نماز خلفا بوده نه ائمه معصومین (ص) . ؟

پاسخ :

در ابتدا باید گفت که این عمل جزء واجبات نماز نیست بلکه جزء مستحبات سلام نماز است که بهتر است انجام شود اما درباره اصل مطلب توجه شما را به نظر علمای شیعه و سنی در تعقیب سلام جلب می کنم. اما این مطلب که عده ای ادعا می کنند این مدل نماز خلفا بوده ادعای باطلی است زیرا هیچ سندی دال بر این مطلب در کتب شیعه و سنی وجود ندارد و اگر چنین مطلبی از خلفا نقل شده بود اهل سنت که تعصب خاصی نسبت به خلفا و سیره آنها حتی اگر موافق سیره رسول خدا نباشد دارند از آن تبعیت کرده و اینگونه نماز خود را تمام می کردند.

روایات ائمه معصومین (علیهم السلام) در تکبیر بعد از سلام :

945 - قال امیر المومنین : ... فإذا سلمت رفعت یدیک وکبرت ثلاثا ...

من لایحخره الفقیه ، ج 1 ، ص 320 .

امیر المومنین علیه السلام فرمودند : ... پس زمانی که سلام (نماز را) دادی دو دستت را بالا ببر و سه مرتبه تکبیر بگو.
(8420) 2 - ... عن المفضل بن عمر قال قلت لأبي عبد الله (علیه السلام) لأي علة یکبر المصلي بعد التسليم ثلاثا یرفع بها یدیه ؟ فقال لأن النبي صلي الله عليه وآله لما فتح مكة صلي بأصحابه الظهر عند الحجر الأسود فلما سلم رفع یدیه وکبر ثلاثا وقال " لا إله إلا الله وحده أنجز وعده ونصر عبده وأعز جنده وغلب الأحزاب وحده فله الملك وله الحمد یحیی ویمیت)
(1) وهو علي کل شیء قدير " ثم أقبل علي أصحابه فقال لا تدعوا هذا التکبیر وهذا القول في دبر کل صلاة مكتوبة فإن من فعل ذلك بعد التسليم وقال هذا القول کان قد أدي ما يجب علیه من شكر الله تعالی علي تقوية الاسلام وجنده

وسائل الشیعه ج 6 ص 456 نقل از علل الشرایع شیخ صدوق (چاپ آل البيت)

از مفضل بن عمر نقل شده است که به امام صادق عرض کردم به چه علتی باید نمازگزار بعد از سلام دادن سه مرتبه در حالی که دو دستش را بالا می برد تکبیر بگوید ؟ پس حضرت فرمودند : به خاطر اینکه نبی اکرم صلی الله علیه و آله وسلم زمانی که مکه را فتح کردند نماز ظهر را با اصحابشان کنار حجر الاسود اقامه کردند پس زمانی که سلام دادند سه مرتبه دو دست خود را بالا آوردند و تکبیر گفتند و فرمودند : " لا إله إلا الله وحده أنجز وعده ونصر عبده وأعز جنده وغلب الأحزاب وحده فله الملك وله الحمد یحیی ویمیت وهو علي کل شیء قدير " سپس رو به اصحابشان کردند و فرمودند : این تکبیر را و این دعا را بعد از هر نماز واجب ترک نکنید پس اگر کسی این کار را بعد از سلام نماز انجام دهد آن شکری را که بر عهده اوست نسبت به خدای متعال به خاطر تقویت اسلام و لشکر اسلام به جا آورده است .

نظر علمای شیعه در تکبیر بعد از سلام نماز :

علمای شیعه با استناد به روایات ائمه علیهم السلام سه بار تکبیر گفتن بعد از نماز و هر بار دست را تا بالای گوش بردن و روی پا قرار دادن را جزء مستحبات تسلیم (سلام دادن) ذکر کرده اند به نمونه هایی توجه فرمایید:

ابن زهره حلبی می گوید:

وأن يعقب فيكبر بعد التسليم ثلاث مرات ، يرفع بها يديه..

غنية النزوع ، ص 85 .

و این تعقیبات بگوید پس بعد از سلام سه مرتبه الله اکبر بگوید و دست خود را بالا ببرد.

ابن ادريس می گوید:

ويستحب بعد التسليم والخروج من الصلاة أن يكبر وهو جالس ثلاث تكبيرات ، يرفع بكل واحدة يديه إلي شحمتي أذنيه ، ثم يرسلهما إلي فخذي في ترسل واحد .

السرائر ابن ادريس حلي ، ص 232.

و بعد از سلام دادن و خارج شدن از نماز مستحب است در حالیکه نشسته است سه مرتبه تکبیر بگوید و در هر مرتبه دو دستش را تا کنار گوشش بالا بیاورد سپس یکباره پایین آورده و روی دو ران خود بگذارد.

علامه حلی می گوید:

ثم ما نقل عن أهل البيت (عليهم السلام) بعد التكبير عقيب التسليم ثلاث مرات ، يرفع فيها يديه إلي شحمتي أذنيه ، ويضعهما علي فخذي .

تحرير الاحكام ، ج 1 ، ص 263.

سپس (در مستحبات بعد از نماز) آنچه از اهل بیت علیهم السلام نقل شده است سه مرتبه تکبیر گفتن بعد از سلام نماز است و در هر مرتبه دو دستش را تا کنار گوشش بالا آورده سپس روی دو ران خود بگذارد.

صاحب جواهر می فرماید :

(ثم) يستحب التعقيب أيضا (بما روي من) الأذكار (والأدعية) في خصوص التعقيب ، وهي كثيرة جدا ، منها التكبيرات الثلاث رافعا يديه بكل واحدة منها علي هيئة الرفع في غيرها من تكبيرات الصلاة

جواهر الكلام ، ج 10 ، ص 408.

تعقیب نماز به آنچه از اذکار و ادعیه در خصوص تعقیب نقل شده است مستحب است و این اعمال واقعا زیاد است و از جمله آنها سه بار الله اکبر گفتن است که در هر بار دو دست خود را به همان صورت که در بقیه تکبیرهای نماز بالا می برد بالا می آورد.

نظر اهل سنت درباره سلام نماز

سرچرخاندن و الله اکبر گفتن در نماز اهل سنت وجود ندارد بلکه آنها سر را به راست چرخانده و السلام علیکم و رحمة الله گفته سپس به چپ می چرخانند و السلام علیکم و رحمة الله می گویند:

و منها الالتفات بالتسليمة الاولى جهة اليمين حتي يري خده الايمن والالتفات بالتسليمة الثانية جهة اليسار حتي يري خده الايسر وهذا الحكم متفق عليه الا عند المالكية.

الفقه علي المذاهب الاربعة ، ج 1 ، ص 265 ، كتاب الصلاة ، باب الاشارة بالاصبع السبابة في التشهد و كيفية السلام.

و از مستحبات نماز است گرداندن سر در سلام دادن اول به سمت راست تا جایی که شانه راست دیده شود و به چپ برگرداندن سر در سلام دوم تا جایی که شانه چپ دیده شود و این حکم مورد اتفاق همه مذاهب جز مذهب مالکی ها می باشد.
ابن قدامه از فقهای حنبلی می گوید:

(مسألة) (ثم يسلم عن يمينه السلام عليكم ورحمة الله وعن يساره كذلك) التسليم واجب في الصلاة لا يقوم غيره مقامه ...

الشرح الكبير ابن قدامه ، ج 1 ، ص 588 ، باب التحلل من الصلاة بالتسليم.

مسأله: (سپس با روکردن به سمت راست سلام می دهد و می گوید السلام عليكم ورحمة الله و از سمت چپ نیز به همین صورت) سلام دادن در نماز واجب است و هیچ چیز جای آن را نمی گیرد...
بنابر این نظر شیعه درباره تکبیر گفتن بعد از سلام نماز به هیچ وجه برگرفته از خلفا نیست و طبق مبانی صحیح مذهب شیعه است .

موفق باشید

گروه پاسخ به شبهات

موسسه تحقیقاتی حضرت ولیعصر (عج)